

การพัฒนาครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Teacher Development for Promoting the Building up of Desired Characteristics
of Northeastern Students Based on Sufficiency Economy Philosophy

ดร.ปัทมาภรณ์ พิมพ์ทอง* ลัดดา ศิลาน้อย**

ดร.อังคณา ตุงคะสมิต*** และ ดร.ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์***

Dr.Pattamaporn Pimthong, Ladda Silanoi,

Dr.Angkana Tungkasamit and Dr.Teerachai Netthanomsak

* ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** กลุ่มวิชาการศึกษาด้านภาษา ศิลปะ และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาการศึกษาด้านภาษา ศิลปะ และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยเป็นคณะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่จาก 12 โรงเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลโดยการสำรวจความรู้เดิมของครูก่อนเข้ารับการอบรม การสังเกตผู้รับการอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และการสำรวจความรู้ของครูหลังจากการเข้ารับการอบรม ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกวิเคราะห์และนำเสนอด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประกอบคำอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากระบุว่าเคยมีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนแต่ไม่คิดว่าจะเหมือนกับที่จะได้จากการอบรม แต่หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมครูส่วนมากแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และแนวปรัชญาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตลอดจนแสดงความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าตัวอย่างรูปแบบการสอนที่วิทยากรนำเสนอ ได้แก่ การใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐานมีความเหมาะสมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การพัฒนาครู คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The purpose of this study was to build up teachers' proficiency in creating learning activities for promoting students' expected characteristics under the Philosophy of Sufficiency Economy. The participants consisted of the teachers from twelve schools in the northeast of Thailand. The research methodology was in a form of the research and development: R & D using participatory action research; PAR. Participation was identified by 1) investigation teachers' background knowledge before attending the seminar 2) participants' observation during seminar and 3) studying teachers' knowledge gained after seminar. Data collected were

analyzed quantitatively through the use of means, and standard deviations including explanation.

The results of the study showed that 1) before attending the seminar, most teachers had background knowledge on sufficiency economy at certain level. In addition they said that the knowledge they had was totally different from knowledge they received from the seminar. 2) After attending the seminar, most teachers accepted that they had better understanding on the relationship between students' expected characteristics and philosophy of sufficiency economy. 3) Most teachers gained more knowledge and more ability in creating assessment tools to assess students' expected characteristics under the philosophy of sufficiency economy. 4) Most teachers absolutely accepted that local wisdom learning resources and project based learning researcher used as a means of creating students' expected characteristics under philosophy of sufficiency economy was an effective one.

Keyword: teachers' development, students' expected characteristics, philosophy of sufficiency economy

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ในมาตรา 7, 27 และ 39 ได้ระบุถึงการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม นอกจากนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ยึดถือแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 5-6)

ในหมวด 1 มาตราที่ 6 และ 7 ได้เน้นย้ำถึงการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงได้กำหนดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับผู้เรียนเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาที่ดังกล่าว สถานศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญและบุคคลที่มีบทบาทอย่างยิ่งก็คือครูผู้สอน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องพัฒนาวิชาชีพครูและตัวผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Pitiyanuwat & Anantrasirichai, 2002) อย่างไรก็ตาม ครูไทยส่วนมากยังไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นปัญหาหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ทำให้มีเฉพาะครูที่เป็น Technician แต่ไม่มีครูที่เป็น Professional ที่พร้อมจะกระตือรือร้นหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งทางด้านทฤษฎีการเรียนการสอนและในการปฏิบัติการสอน และความสามารถในการเลือกใช้และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียน (ADB, 2002) การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้ครูสามารถออกแบบรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงจึงมีความจำเป็นที่

ต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและมีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้ครูรู้จักบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมได้ (ปริญานุช พิบูลสรารุณ, 2549)

การตรวจเอกสาร

แนวทางในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนควรที่จะศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ในประเด็น หลักการอย่างลึกซึ้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการสอดแทรกในการจัดทำสาระการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุด เพื่อนำมาสู่การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียน ด้านผู้เรียน เอกอักษณ ค่านิยม การยอมรับ ความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียน และสภาวะวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนจากกรรมการสถานศึกษา ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์สภาพความจำเป็นของการพัฒนา

ผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง 3) กำหนดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง ซึ่งอาจเป็นคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพิ่มเติมจากส่วนที่กำหนดไว้แล้ว ในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้ 4) เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องกำหนดขึ้นนี้ กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การจบหลักสูตร ที่จะต้องมีการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาจะต้องวางแผนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่กำหนด ซึ่งอาจกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ช่วยพัฒนาในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น หรือสถานศึกษาอาจมีโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะขึ้น เพื่อพัฒนาโดยตรงก็ได้โดยวางแผนการประเมินระยะ เพื่อให้เห็นพัฒนาการ มีการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง และ 5) การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควรกำหนดเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เห็นว่าคุณค่าจำเป็นที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง เป็นเอกลักษณ์ค่านิยมและความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ควรกำหนดมากเกินไป เพราะจะเป็นภาระต่อการจัดเกณฑ์ ตัวชี้วัด การวางแผนพัฒนาและการประเมิน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เช่น อภิชาติ พันธุ์เสน (2549) กล่าวว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีสถานภาพที่สำคัญ 2 ประการคือ การใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและการเป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิต สำหรับในประเด็นการเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตนั้นย่อมหมายถึง การเกิดความตระหนักในระดับบุคคลหรือครัวเรือนซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของสังคม และให้ข้อสรุปไว้ว่า ถ้าจะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 1) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ มีราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชา 2) มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ 3) ไม่โลภและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก 4) เน้นความ

ข้อสุดท้ายสุดคือ ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานหรือลูกจ้าง และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ 5) เน้นการกระจายความเสี่ยงในแง่ของการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตและปัจจัยการผลิตได้ง่าย 6) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะไม่ก่อให้เกิดหนี้เงินเกินขีดความสามารถในการจัดการ 7) เน้นการตอบสนองความต้องการของตลาดภายในท้องถิ่น ตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศและต่างประเทศตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญในการที่จะน้อมนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน จึงมีความจำเป็นที่คณะผู้วิจัยจะทำการอบรม ซึ่งการอบรมให้กับครูประจำการนั้นจะต้องใช้วิธีอบรมระหว่างปฏิบัติงานซึ่งเป็นการฝึกอบรมบุคลากรประจำการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการใช้เครื่องมือ หรือสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่องาน ปลุกฝังให้เกิดความสำนึกถึงบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ (กิตติ พัทธวิชัย, 2533; ทวีป อภิสิทธิ์, 2538; จงกลณี ชูติมาเทวินทร์, 2542)

เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นการให้การศึกษาหลังวัยเรียนซึ่งกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานแล้วหรือเป็นผู้ใหญ่ คณะผู้วิจัยจึงตระหนักว่าผู้รับการอบรมมีประสบการณ์มากมายที่สามารถจะนำเอามาใช้ได้ในการอบรมได้ และผู้รับการอบรมที่เป็นผู้ใหญ่จะไม่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหาหนัก ๆ หรือเฉพาะทฤษฎี แต่ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สิ่งที่อบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานปัจจุบันได้ ดังนั้นการอบรมควรเริ่มต้นจากภาพรวมก่อน จากนั้นระบุที่ละส่วนที่ละเอียดขึ้นตอน จากนั้นจึงตามด้วยการแสดงให้เห็นภาพรวมอีกครั้ง (จงกลณี ชูติมาเทวินทร์, 2542)

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นรูปแบบของการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติอยู่ เช่น ในองค์กรหรือหน่วยงานมีการนำ

เองเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ จำเป็นที่จะต้องอบรมพนักงานให้มีความรู้และสามารถปฏิบัติงานได้ บางที่จึงเรียกการอบรมในลักษณะเข้ม (Intensive training course) ลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการจะแบ่งการดำเนินการได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการให้ความรู้ของวิทยากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมให้สามารถแก้ไขข้อขัดข้องในการทำงาน กำหนดแนวทางในการปฏิบัติและปรับปรุงงาน ส่วนที่สองจะเป็นปฏิบัติการของผู้เข้าอบรมที่จะหาหรืออภิปราย ให้ได้แนวทางแก้ปัญหาหรือวิธีการปฏิบัติงาน โดยอาจจะดำเนินการทั้งกลุ่มใหญ่หรือแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งการดำเนินการของส่วนที่สอง จะอาศัยหลักวิชาหรือหลักการที่วิทยากรได้บรรยายหรืออภิปรายมาประกอบเป็นแนวทาง (ทวีป อภิสิทธิ์, 2536; สิริระ ประवालพฤษ, 2538)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีบทบาทหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู จึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครู โดยมุ่งเน้นการท้าววิจัยเพื่อสานต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ

กิจกรรมวิจัยนับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการการติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2545) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักวิจัยและครูในโรงเรียนเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ระบุไว้ในหลักสูตร โดยนักวิจัยและครูทำงานร่วมกันเพื่อหาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ประสานงานและบริหารจัดการการวิจัยร่วมกับครูในโรงเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งแก้ปัญหาให้แก่ครูในโรงเรียนอย่างแท้จริง กลุ่มเป้าหมายเป็นคณะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ที่มีความสนใจที่จะร่วมวิจัย รวม 12 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ครูที่สอนระดับปฐมวัย จำนวน 8 คน ครูที่สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 46 คน และครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 103 คน การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระใน 8 กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ขั้นตอนการมีดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศการยอมรับของกลุ่มเป้าหมายและร่วมกันระบุปัญหาและการแก้ไขปัญหามีศักยภาพ

คณะผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนเพื่อทำการสังเกตการสอน สัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อศึกษาบริบท ความต้องการหรือความจำเป็นและสภาพปัญหาของโรงเรียนจากนั้นจึงทำความเข้าใจร่วมถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการอบรมเพิ่มพูนความรู้และฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อร่วมกันหาทางแก้ปัญหาของโรงเรียน โดยคณะผู้วิจัยเน้นย้ำว่าต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในโรงเรียน

2. ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะตามหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน แล้วศึกษาความคิดเห็นของครูที่เข้าร่วมอบรมและร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ สภาพปัญหาและความ

ต้องการจำเป็น หลักการ เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการประเมินผลหลักสูตร นำหลักสูตรที่ได้รับการประเมินและปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย แล้วจึงประเมินผลการปรับปรุงหลักสูตรโดยการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

แบบสอบถามครูก่อนเข้ารับการอบรม

ประกอบด้วยคำถามแบบมาตราประมาณค่าประกอบคำถามปลายเปิดเพื่อสอบถามครูเกี่ยวกับประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นคำถาม 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการอบรม 2) ประสบการณ์ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนการอบรม 3) ประสบการณ์ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการอบรม 4) ความคิดเห็นในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5) การวางแผนสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 7) ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้เข้าอบรมคาดว่าจะเกิดขึ้นในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

แบบสังเกตครูระหว่างดำเนินการฝึกอบรม

เป็นแบบสังเกตการอบรมที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้เป็นแบบสังเกตการอบรมแบบปลายเปิด ให้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นวิทยากรใช้สังเกตระหว่างดำเนินการฝึกอบรม มีประเด็นในการสังเกตดังนี้ 1) ความรู้เดิมเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนรับการอบรม 2) ความเข้าใจในคุณลักษณะที่

พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ความรู้เดิมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) ความรู้เดิมเกี่ยวกับการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 6) ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แบบสอบถามครูเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ใช้สอบถามครูที่เข้าอบรมแต่ละครั้ง โดยมีประเด็นการสอบถามดังนี้ 1) ความเหมาะสมของวิธีการสอนกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) ความชัดเจนในการเขียนแผนการจัดการเรียนสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 3) ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามกำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนานวัตกรรมด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนตามที่ต้องการ โดยคณะผู้วิจัยทำหน้าที่ประสานงาน คอยอำนวยความสะดวก สาธิตและให้ความรู้ โดยจะขอแนะนำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามชนิดของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสอบถามครูก่อนเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเข้าใจและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. การสังเกตครูระหว่างดำเนินการฝึกอบรม 3 ครั้ง โดยคณะผู้วิจัยในฐานะวิทยากรเป็นผู้บันทึกการสังเกต

3. การสอบถามครูหลังจากการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสอบถามครูเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดว่าจะทำต่อไปหลังจากผ่านการอบรม

4. ข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือต่างๆจะถูกวิเคราะห์และนำเสนอด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประกอบคำอธิบาย

ผลของการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เข้ารับการอบรม โดยวางแผนการศึกษาความคิดเห็นของครูว่าแนวทางการฝึกอบรมแบบใดที่สอดคล้องกับความต้องการเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของครูก่อนเข้าร่วมการอบรม พบว่า ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการอบรมพบว่าครูถึงร้อยละ 51.8 ระบุว่าเคยได้ยินเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนที่จะเข้าอบรมแต่คิดว่าไม่น่าจะเหมือนกับที่จะได้รับการอบรม และผู้เข้ารับการอบรมถึงร้อยละ 88.2 ระบุว่าไม่เคยมีประสบการณ์ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก่อน เช่นเดียวกับประเด็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมาก ร้อยละ 92.9 ระบุว่าไม่เคยมีประสบการณ์ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อน แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มนี้ ระบุว่าจะสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ เนื่องจาก ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงครอบคลุมและสอดคล้องลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรทั้ง 8 ข้อ นอกจากนั้นเมื่อขอให้ผู้เข้ารับการอบรมวางแผนว่าจะสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชนิดใดบ้าง โดยขอให้ระบุชื่อเครื่องมือที่ต้องการสร้างด้วยพบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากวางแผนว่าจะสร้างแบบสังเกตในการวัดคุณลักษณะดังกล่าว รองลงมาคือ แบบมาตราประมาณค่า ส่วนในคำถามว่า ผู้เข้ารับการอบรมคิดว่า องค์ประกอบใดของหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากตอบว่าตารางวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามตัวชี้วัดแต่ละระดับชั้นและแผนการจัดการเรียนรู้ คือองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากคาดว่าจะเกิดขึ้นคือความกังวลว่าจะมีการะงานมากขึ้นกว่าเดิม

ขั้นตอนต่อมาเป็นการสร้างหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสังเคราะห์มาจากสภาพปัญหาและความต้องการของครูกลุ่มเป้าหมายนั้นคือความต้องการที่จะทำความเข้าใจกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงแนวทางการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการสร้างเครื่องมือประเมินคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้นหลักสูตรฝึกอบรมนี้ จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ครูได้เรียนรู้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการฝึกอบรมจะเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จริงในชั้นเรียนโดยมีคณะวิทยากรเป็นผู้นิเทศติดตาม เนื้อหาในการฝึกอบรมแบ่งเป็นการทบทวนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสฝึกสร้างเครื่องมือภายใต้การดูแลของวิทยากรเพื่อเตรียมนำไปใช้จริงในชั้นเรียน หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และเรียนรู้เทคนิคการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลิตที่ได้จากการอบรมนี้คือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องนำไปใช้สอนจริง นอกจากนั้นทีมผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมควรจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยเบื้องต้นและรูปแบบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ผลงานและการขอตำแหน่งทางวิชาการของผู้เข้ารับการอบรม

การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครู ผ่านทางการอบรมที่จัดขึ้น 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลา 1-2 วัน วิทยากรทุกคน (16 คน) มีหน้าที่บันทึกการสังเกตผู้เข้ารับการอบรมระหว่างการอบรมทั้ง 3 ครั้ง โดยใช้แบบสังเกตในการอบรมครั้งที่ 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

โดยจากบันทึกการสังเกตของคณะวิทยากรพบว่าวิทยากรส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าคุณครูที่เข้ารับการอบรมส่วนมากมีความรู้เดิมเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนเข้ารับการอบรม เห็นได้จากการแสดงให้เห็นว่ามี ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และแนวปรัชญาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนจนแสดงความเข้าใจและแสดงความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถตอบเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ยกตัวอย่างประเภทของเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตามคณะวิทยากรพบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรมยังมีความรู้เดิมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะและการสร้างหน่วยการ

เรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับไม่มากเท่าที่ควร เช่นผู้เข้ารับการอบรมให้ความเห็นว่า ตนเองตอบคำถามเรื่องหลักสูตรได้บ้าง แต่ยังไม่มั่นใจมากนัก โดยเมื่อได้รับความรู้จากวิทยากรเพิ่มเติมแล้วทำให้สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับหลักสูตรได้มากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ในขณะที่ผู้เข้ารับการอบรม

บางกลุ่มกล่าวว่ามีความตั้งใจและอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ แต่พอใจหากจะได้ลงมือทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้แสดงให้เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือในเรื่องของการทำความเข้าใจและการปฏิบัติการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 การสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม

ประเด็นการสังเกต	ระดับ						$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
	5	4	3	2	1	ไม่ระบุ			
1. ความรู้เดิมเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนรับการอบรม	8 (50)	3 (18.75)	1 (6.25)	-	-	4 (25)	4.5833	0.6686	มากที่สุด
2. ความเข้าใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	8 (50)	3 (18.75)	1 (6.25)	-	-	4 (25)	4.5833	0.6686	มากที่สุด
3. ความรู้เดิมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะ	7 (43.75)	4 (25)	2 (12.5)	-	-	3 (18.75)	4.3846	0.7679	มาก
4. ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	8 (50)	3 (18.75)	1 (6.25)	-	-	4 (25)	4.5833	0.6686	มากที่สุด
5. ความรู้เดิมเกี่ยวกับการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	5 (31.25)	5 (31.25)	2 (12.5)	-	-	4 (25)	4.2500	0.7538	มาก
6. ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3 (18.75)	6 (37.5)	1 (6.25)	-	-	6 (37.5)	4.2000	0.6325	มาก

ในการอบรมครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา คณะผู้วิจัยในฐานะวิทยากรได้นำเสนอตัวอย่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จากนั้นจึงฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำไปใช้จริง และถูกติดตามผลการนำไปใช้โดยคณะนักวิจัย (ผลของการนำไปใช้ไม่ปรากฏในรายงานฉบับนี้)

หลังจากการอบรม คณะผู้วิจัยได้ทำการสอบถามผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความสนใจและความเป็นไปได้ที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยนำเสนอไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลปรากฏดังตารางที่ 2 พบว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ายิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติในระดับมาก ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีความชัดเจนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับมาก นอกจากนั้นผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าตัวอย่างรูปแบบการสอนที่วิทยากรนำเสนอ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีความเหมาะสมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับมาก

ต่อมาในการสอบถามผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิธีการสอนที่ผู้เข้ารับการอบรมวางแผนว่าจะใช้ในการ

จัดการเรียนการสอนจริงของตนเองว่าผู้เข้ารับการอบรม มีความเห็นด้วยกับวิธีการสอนใดการจัดการเรียนรู้ จากการสอบถามพบว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากร้อยละ 43.8 มีความเห็นว่ารูปแบบการสอนที่วิทยากรนำเสนอ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีความเหมาะสมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด เนื่องจาก เป็นรูปแบบการสอนที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ดีกว่าการใช้แหล่ง

เรียนรู้ในท้องถิ่น นอกจากนั้นนักเรียนยังได้ทำงานปฏิบัติ ลงมือปฏิบัติจริงสืบเนื่องมาจากความสงสัยแล้วจึงให้เด็ก ทำให้รู้เรื่องในสิ่งที่สงสัย เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิด แก้ปัญหาของผู้เรียนได้ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ สอนอยู่ สามารถบูรณาการหลายสาระการเรียนรู้ และ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญได้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะไป พร้อมกัน

ตารางที่ 2 ความสนใจและความเป็นไปได้ที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงในชั้นเรียน

ประเด็นการประเมิน	ระดับความเห็นด้วยในวิธีการสอน						$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1	ไม่ระบุ			
1. ความเหมาะสมของวิธีการสอนกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	15 (16.9)	61 (68.5)	12 (13.5)	1 (1.1)	-	-	4.0122	0.5934	มาก
2. ความชัดเจนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	7 (7.9)	57 (64)	21 (23.6)	3 (3.4)	1 (1.1)	-	3.7416	0.6995	มาก
3. ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติ	29 (32.6)	41 (46.1)	15 (16.9)	1 (1.1)	-	3 (3.4)	4.0000	1.0445	มาก

การอบรมครั้งสุดท้าย คือครั้งที่ 3 เป็นการอบรมในหัวข้อ การวิจัยเบื้องต้นและรูปแบบการวิจัย (การวิจัยในชั้นเรียน) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้จัดขึ้นตามความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมที่ต้องการจะทราบแนวทางในการดำเนินการและการสร้างนวัตกรรมในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยเบื้องต้นและรูปแบบการวิจัย ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 ครั้ง เป็นการประเมินผล การปรับปรุงหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมผลการจากการฝึกอบรมทั้งจากการสังเกตโดยคณะผู้วิจัย การสอบถามผู้เข้ารับการอบรม การพูดคุยกับผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งการศึกษาชิ้นงานของผู้เข้ารับการอบรมตลอดการอบรม ซึ่งในขั้นตอนสุดท้ายมีการกำหนดให้แต่ละโรงเรียนได้

นำเสนอผลการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเป็น การจัดนิทรรศการที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่าหลักสูตรการอบรมเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้เข้ารับการอบรมและผู้เข้ารับการอบรมแสดงถึงความเข้าใจในแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งที่ดีและน่าสนใจจึงควรขยายผลไปสู่การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์แก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น

บทสรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับแนวทางการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มาเป็นพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร โดยวิธีการฝึกอบรมจะเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่วนเนื้อหาในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งเป็นการทบทวนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยครูแต่ละโรงเรียนมาระดมสมองเพื่อมุ่งหวังแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนตนเอง โดยผู้แก้ปัญหาที่คือครูในโรงเรียนนั้นๆนั่นเอง จากนั้นครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จริงในชั้นเรียนโดยมีวิทยากรเป็นผู้นิเทศติดตามแล้วกลับมาสะท้อนผลการปฏิบัติร่วมกันในการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งต่อไป แนวทางการอบรมนี้สอดคล้องกับ หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่เน้นการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มของครูในบริบทจริง มุ่งเน้นการแก้ปัญหาและเพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาด้วยตนเองโดยมีคณะผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานช่วยเหลือให้คำแนะนำ (กมล สดประเสริฐ, 2540; สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543) โดยคณะผู้วิจัยคำนึงถึงความแตกต่างและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมซึ่งสอดคล้องกับ หลักการอบรมในผู้ใหญ่ที่ว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่า หากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการอบรมโดยเฉพาะหากมีการทำจริงปฏิบัติจริง แทนที่จะเป็นการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว รวมถึงชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (จงกลณี ชูติมาเทรินทร์, 2542) โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการนี้เป็นการอบรมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสฝึกสร้างเครื่องมือภายใต้การดูแลของวิทยากรและนำไปใช้ในชั้นเรียนของครูจริงๆ ซึ่งการอบรมดังกล่าวจะเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการอบรม และผู้เข้ารับการอบรมกับผู้เข้ารับการอบรม เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้

ตระหนักว่า ครูแต่ละคนมีประสบการณ์มากมายแตกต่างกัน ผู้เข้ารับการอบรมในกลุ่มเดียวกันด้วยผู้รับการอบรมมีประสบการณ์มากมายที่สามารถจะนำเอามาใช้ได้ในการอบรมได้ (จงกลณี ชูติมาเทรินทร์, 2542) จากผลการสังเกตการอบรม คณะวิทยากรมีความเห็นว่า ครูที่เข้ารับการอบรมส่วนมากมีความรู้เดิมเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนรับการอบรม ต่อมาเป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน แล้วจึงฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นว่าการสอนโดยการบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่ใช่วิธีการที่จะสามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ แต่การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำความรู้ต่างๆมาใช้นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) หลังจากนั้นเป็นการอบรมในหัวข้อ การวิจัยเบื้องต้นและรูปแบบการวิจัย และนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจในแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นได้จากประสิทธิภาพของครูในด้านการนำสิ่งที่ได้รับการอบรมไปใช้ได้จริงในชั้นเรียนจริง สอดคล้องกับ Pitiyanuwat and Anantarasirichai (2002); ADB (2002) และ ปรียานุช (2549) ที่ระบุว่า ครูที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เลือกใช้และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม สถานการณ์และผู้เรียน รู้จักบูรณาการการจัดการเรียนรู้

ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยจากทุนอุดหนุนโครงการวิจัยประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กมล สุดประเสริฐ. 2540. การวิจัยปฏิบัติการแบบ **การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติ พชรวิชัย. 2533. **การฝึกอบรมการศึกษานอก ระบบ ในหลักการเรียนรู้และเทคนิคการ ฝึกอบรม หน่วยที่ 10**. นนทบุรี: สาขาวิชา ศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จงกลณี ชุตินาเทินทร์. 2542. **การฝึกอบรมเชิง พัฒนา (Training and Development)**. กรุงเทพฯ: พี.เอ.สไฟว์.
- ฐิระ ประवालพฤษ. 2538. **การพัฒนาบุคคลและการ ฝึกอบรม**. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษารัฐ.
- ทวีป อภิสิทธิ์. 2538. **เทคนิคการเป็นวิทยากรและนัก ฝึกอบรม**. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2549. **หลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง**. Retrieved from <http://school.obec.go.th/bpr/book/A-21.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2549. **ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี.

สุภาวดี จันทวานิช. 2545. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชัย พันธุ์เสน. 2549. **สังเคราะห์ความรู้เศรษฐกิจ พอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

References

- Asian Development Bank (ADB). 2002. **Teacher Development for Quality Learning: The Thailand Education Reform Project, March 2002**. Brisbane, Australia: Office of Commercial Services, Queensland University of Technology. Retrieved from <http://www.worldedreform.com/pub/fulltext4.pdf>.
- Pitiyanuwat, S. and Anantrasirichai. A. 2002. **“Curriculum and Learning Reform in Thailand” Paper presented at Invitational Curriculum Policy Seminar: School Based Curriculum Renewal for the Knowledge Society Developing Capacity for New Times**, Hong Kong, 14 – 16 November 2002. Retrieved from http://cilab.ied.edu.hk/cyluk/ICP/Curriculum_and_Learning_Reform_in_Thailand.pdf.
- Apisit, T. 1995. **Lecturer and Trainer Techniques**. Bangkok: Ton Aor printing.[in Thai]

- Chantavanich, S. 2002. **Qualitative Research Design**. (10th ed.). Bangkok: Chulalongkorn university Printing. [in Thai]
- Chutimatawin, J. 1999. **Training and Development**. Bangkok: P.A. Living Printing. [in Thai]
- Patcharawit, K. 1990. **Informal education training in learning principles and techniques in the training unit 10**. Nonthaburi.: Department of Education, Sukhothai Thammathirat open university. [in Thai]
- Pibulsarawut, P. 2006. **The Concepts of Sufficiency Economy**. Retrieved from <http://school.obec.go.th/bpr/book/A-21.pdf>. [in Thai]
- Prawalpuak, T. 1995. **Personal Development and Training**. Bangkok: Supervisory Unit Office of Rajabhat Institutes Council. [in Thai]
- Puntasen, A. 2006. **The Synthesis of Sufficiency Economy Knowledge** (2th ed.). Bangkok: Thailand Research Fund. [in Thai]
- Sudaprasert, K. 1997. **Participatory Action Research for Practitioner**. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]
- Office of the National Education Commission. 2002. **National Education Act (1999) and Amendment (Second National Education Act). 2002**. Bangkok: Express Transportation Organization of Thailand Printing. [in Thai]
- Office of the National Economics and Social Development Board. 2006. **The Philosophy of Sufficiency Economy**. Bangkok: 21 Century Printing. [in Thai]